

Německé zkušenosti s použitím ženistů na východní a na západní frontě roku 1914.

(Zpracováno podle německých pramenů.)

Organisace a počet německého ženijního vojska v míru a na počátku svět. války a jeho výcvik.

Německá armáda měla před započatím světové války 35 ženijních praporů, z nichž bylo 25 polních, 10 pevnostních, které podléhaly generálnímu inspektoru ženijního vojska. Na počátku války, když byli povoláni do činné služby záložníci, byly ženijní prapory organisovány tak, že každý měl celkem 6 ženijních rot. 3 ženijní roty tvořily ženijní prapor a druhé 3 roty záložní ženijní prapor téhož čísla. Tak na př. 8. ženijní prapor I a II po 3 rotách. Ve válce se přiřčlenilo velitelství praporu k velitelství armádního (resp. záložního armádního) sboru, roty se přiřčlenily k divisím, buď 2 roty k jedné a 1 rota k druhé divisi sboru nebo naopak. Nejstarší velitel roty byl zároveň přednostou ženijní služby u divise. Ženijní pevnostní prapory byly na počátku války sloučeny v pluky po 2—3 praporech a byly přiděleny k armádě. Kromě toho postavily ženijní prapory v mobilisaci ze záložníků zeměbrancek ženijní roty a sborový a divisní ženijní park s mostní soupravou (1—2 soupravy u sboru, 2—4 u divise), dále světlometné čety; některé prapory stavěly též v mobilisaci jezdecké ženijní čety a pevnostní ženijní roty.

Mírový výcvik německých ženistů byl všestranný. Asi $\frac{1}{3}$ celé výcvikové doby se ztrávila na pěší výcvik (všeobecný vojenský výcvik) a $\frac{2}{3}$ byly věnovány speciálnímu ženijnímu výcviku. Ze speciálního výcviku byla více než polovina času věnována vodnímu výcviku (hlavně stavbě pontonových

mostů), kdežto ostatnímu ženijnímu výcviku (zákopnictví, stavbě výpomocných mostů a lávek, minové službě a j.) bylo věnováno velmi málo času. Vidíme tedy, že na pěší výcvik byl kladen zvláštní důraz. Převládá názor, že jádrem je výtečně vycvičený pěšák, který si speciální výcvik rychle osvojí. Stejně tomu bylo i u pevnostních ženijních praporů, kdežto polní ženijní prapory se zaměstnávaly v míru hlavně pěším výcvikem a stavbou pontonových mostů, pevnostní prapory neznaly nic jiného než pěší výcvik a zákopnickou službu v pevnostech.

Německý generálmajor v. v. Tilmann praví v své knize „Das Ehrenbuch der deutschen Pioniere“ na str. 592: „Ženisté by nepotřebovali ve válce nic zavrňovat, čemu se naučili v míru, ale také nic, čemu se přiučovat až ve válce, kdyby byli již v míru dobře vycvičení pro válku.“ Tento výrok je podrobně rozveden a ukazuje získané poznatky, které jsou i pro nás velmi poučné.

a) Nedostatečné počty ženistů.

Hned první měsíce války dokázaly, že počet ženijních jednotek nestačuje. O této chybě věděli již vysocí němečtí ženijní důstojníci před válkou a ačkoli se snažili uplatnit svůj názor, aby počet ženijního vojska byl zvýšen, nepodařilo se jim to.

Brzy se ukázalo, jak mnoho ženijních jednotek je třeba k vybudování mostů, zničených nepřítelem v pohybném boji. Leč i posílní válka spotřebovala mnoho útvarů ženijních. A tak již koncem r. 1914 se přicházelo k poznání, že se divise nemůže spokojit jen 1—2 ženijními rotami, nýbrž že potřebuje celý prapor minimálně o 3 rotách. Dále se poznalo, že není možné, aby velitel ženijní roty byl zároveň přednostou ženijní služby u divise, nýbrž že k tomuto úkolu je potřebí zvláštního orgánu. Pracoval-li velitel roty u divise, nemohl se věnovat rotě. Dobrým příkladem toho je ženijní rota IX. německého armádního sboru. Tato rota dostala při ústupu IX. sboru od Marny k Oise rozkaz, zničit mosty přes Marnu po přechodu IX. sboru. Velitel roty byl přednostou ženijní služby u jedné z divisí sboru a rotu vedl záložní důstojník — zástupce velitele roty. A výsledek byl, že se tato rota vůbec ztratila (snad zbloudila a padla do zajetí) a mosty zůstaly neporušeny. Zkušenostmi se pomalu přicházelo k názoru, že nestačí jen mít u divise ženijní prapory, ale že i armádní velitelé potřebují pro důležité úlohy své vlastní armádní ženijní útvary, jichž německá armáda postrádala vůbec.

Také počet mostních souprav nepostačoval, aby byl vybudován alespoň 1 přechod přes střední tok pro každou divisi. Poněvadž každá divise by nemohla mít tak rozsáhlý park a soupravu, jevila se nutnost zřídit u armád armádní mostní kolony. V dnešní době ovšem umožňuje motorizace lepší použití těchto armádních mostních souprav.

b) Ženisté jako technický či bojový útvar?

Posílní válka znamenala pro ženijní vojsko málo utěšený rozvoj. Poněvadž německá pěchota byla nucena budovat si veškeré opevňovací práce sama (málo ženistů v poměru k ohromnému počtu pěchoty), používalo se ženistů jen jako instruktorů a odborných poradců pěchoty. Pro pěchotu to mělo velmi příznivé výsledky; naučila se rychle a dobře konat veškeré opevňovací práce. Ale zato pro ženisty to znamenalo úpadek. Stalo se z nich vlastně pěší vojsko, neboť, skončila-li pěchota své práce, zůstali ženisté

u ní a bojovali jako pěchota. S oblibou byli zařadováni jako vrhači ručních granátů při výpadech na opevněná nepřátelská postavení.

Zde však je nutno upozornit na důležitou zkušenost: Boje na západní frontě ukázaly, že útok pěchoty na dobře opevněné osady obyčejně ztroskotal uvnitř osady, neboli ukázalo se, že k takovému útoku na dobře vystavěnou osadu nebo na dobře vybudovanou část nepřátelských postavení je nutno mít u divise speciálně vycvičený a vyzbrojený oddíl — úderný prapor — a nepoužívat k tomu úkolu těžce nahraditelných ženistů.

V období čistě posícní války se bohužel ženistů užilo velmi často k útoku na velmi odolná opevnění. Příkladem toho jsou útoky ženistů na pevnůstky u Antverp, kde se vyznamenal II. prapor 16. německého ženijního pluku, útok na pevnůstku Boussois u Maubeuge, u Camp des Romains a jinde. Na počátku byla pravidelně rozdělena činnost před útokem mezi ženisty a pěchotu. Ženisté odstraňovali překážky, připravili pěchotě vše k vyražení a ještě jí dali své mužstvo jako granátníky. Pěchota se starala jen o útok a o nic více, neboli pěchota neznala mnohdy ani dokonale terén, kde útočila, poněvadž před útokem v něm nepracovala: veškerou práci jí připravili ženisté. Toto přílišné spoléhání pěchoty jen na ženisty se také vymstilo. Pěchota, která si sama útok technicky nepřipravila, přišla do neznámého jí terénu a výsledek? Velmi častá bezradnost, zmatek a těžké ztráty. Toto tvrzení dokázal nejlépe útok na pevnůstku u Antverp a u Camp des Romains. Z toho je vidět, že v neznámém terénu je nejlépe, provede-li útok jednotka pěchoty, která si jej sama technicky připravila. Ovšem při útoku na dobře vybudovanou část nepřátelského postavení je nutno útočící část pěchoty dobře připravit výcvikem a dobře vyzbrojit potřebnými zbraněmi a technickým materiálem. Neboli opět je tu potvrzen a odůvodněn požadavek — mít u pěchoty k těmto úkolům speciálně vycvičené oddíly — úderné prapory. Budoucnost bude vyžadovat ještě většího počtu těchto jednotek, než bylo užito ve válce, neboť moderní opevnění si je vynutí.

Popsané získané zkušenosti německé armády plně potvrzují ustanovení našeho Poľního řádu v čl. 59—62.

Ženistů se použije tudíž zásadně v celých organických jednotkách pro odborné práce, které nemohou být provedeny pěchotou nebo jinými zbraněmi. Může jich být použito též jako instruktorů pěchoty i ostatních zbraní pro odbornější práce. Ze zásady pracuje ženijní vojsko pod ochranou pěchoty.

c) Různá odvětví ženijního výcviku. Všeestranně vycvičení ženisté?

Výcviku na vodě použili němečtí ženisté v praxi na západní frontě méně, zato na východní frontě téměř pravidelně. Neboli ženista polního ženijního praporu musí být vycvičen v stavbě výpomocných mostů, v práci s travinami, v stavbě silnic, v stavbě ubikací všech druhů v pásmu bojovém, někdy i etapním a v nové době v budování zvláštních překážek (ničení silničních můstek k zamezení pohybu obrněných aut, ničení železničních tratí, budování zásek, palisád a barikád proti tankům, minová pole, pastí na tanky, umělé záplavy a j.). Tyto mnohostranné úkoly vyžadují ovšem velmi pečlivého výcviku.

Právě tak velmi bohatá je též činnost úderných praporů pěchoty: příslušníci těchto praporů musí být dobře vycvičení v zacházení se speciálními zbraněmi a ostatními potřebnými bojovými prostředky, bez nichž

si není možno moderní úderný prapor myslit. Musí být vycvičeni v útoku na polní i důkladně vybudované opevnění, v útoku na osady, lesy, v nočních akcích, a musí být vycvičeni také v lehkých opevňovacích pracích. Výše projevěný požadavek, t. j. mít všestranně vycvičeného ženistu, vyžadoval by však příliš dlouhé doby. V armádě s krátkou presenční službou nelze toho dosáhnout; ženisty v takové armádě možno rozdělit na 2 skupiny:

a) na polní ženisty, které je nutno vycvičit v nejdůležitějších úkonech ženijní služby (stavba výpomocných mostů, stavba cest, práce s trhavými, budování speciálních překážek),

b) na ženisty-úderníky, vycvičené důkladně v pěchotní službě, ve službě u úderných praporů, v zřizování různých překážek a v budování polního opevnění. Mimo to je nutno mít a cvičit některé ženijní jednotky ve zvláštní službě, jako na př. ve službě u horských formací, v stavbě těžkých válečných mostů (železniční útvary), v zřizování minových polí a podkopů a j.

d) Pohyblivost.

Pěšky pochoduující ženijní rota je v moderní době již nemožná. Toto tvrzení se ukázalo pravdivým již v pohybné válce r. 1914. Při dosažení Marny (na počátku první bitvy na Marně) chyběla právě celá řada ženijních rot, které byly ještě někde vzadu na pochodu. Při zahájení operací nebylo dostatek ženistů, mostního a jiného materiálu. Je tedy vidět, že motorisace ženijního vojska je požadavkem zcela odůvodněným.

e) Podřízení ženistů v míru a v válce.

Německé ženijní prapory podléhaly v míru výcvikově dvěma velitelům generálnímu inspektorovi ženijního vojska — co se týká odborného výcviku — a generálnímu inspektorovi pěchoty — co se týká pěšího výcviku. Podřízení první se plně osvědčilo, poněvadž výcvik byl jednotný. Nesprávným se však ukázalo to, že ženijní roty byly podřízeny pěším divisím teprve za války. Tím se stalo, že štáby divisí, ba i pěchotní i jiné útvary měly málo znalostí o různých odvětvích ženijní služby, zejména zejména o překonávání vodních překážek, jak dosvědčují příklady generála Königsdorfa v díle „Beispiele von Flussübergängen“, vydaném v Berlíně 1933, nákladem „Offene Worte“.

Nesprávné bylo též podřízení ženistů výcvikově (v pěším výcviku) v míru generálnímu inspektorovi pěchoty. Po válce byly ženijní prapory podřízeny oprávněně již v míru divisím. Ovšem je otázka, zdali divise je v míru tak dobrým dozorcem speciálního výcviku, jako byl kdysi generální inspektor ženijního vojska. Uvažme, že divise je nadřízeným a odpovědným velitelstvím za organizaci, boj a výcvik hlavních zbraní, rozhodně však nikoli technických zbraní, jako jsou ženisté, neboť není možno, aby štáb divise rozuměl úplně odbornému technickému výcviku a požadavkům ženijní služby vůbec.

Zkušenosti z války dokazují, že nejlepší je toto řešení: Po stránce výcvikové je nejlépe podřídit ženisty generálnímu inspektorovi ženijního vojska, jako tomu bylo před válkou, po stránce taktické (spolupráce s ostatními zbraněmi) pak divisím. Je to sice opět dvojitá podřízenost, ale odpovídá získaným válečným zkušenostem. Za války podléhali ženisté přímo divisím, což se osvědčilo již r. 1914. Brzy po světové válce byl generální inspektor ženijního vojska odvolán v jiný úřad a jeho místo zůstalo dlouho neobsazeno. Jeho místo zastával pak nejstarší velitel-ženista. Nebylo to správné.

né, neboť již rok 1914 ukázal, že ženisté, jako velmi důležitá zbraň, musí mít i u vrchního velení armády svého zástupce, který dokonale rozumí svému oboru a může pronést rozhodné slovo při jednání o použití ženistů, o jejich přesunech atd.

f) Výzbroj a výstroj.

Do světové války šli ženisté vyzbrojeni jen puškou. Osvědčila se u nich právě tak jako u pěchoty, ale již roku 1914 se ozývaly hlasy, aby byly dány ženistům karabiny místo dlouhých pušek. Na podzim r. 1914 byli ženisté vyzbrojeni též ručními granáty, a to pro boj zblízka. Teprve, když se poznala cena ručních granátů u ženistů, byli jimi vyzbrojeni postupně též příslušníci ostatních zbraní.

Minomety byly krátce před světovou válkou ve výzbroji jen u pevnostních ženistů a r. 1914 se velmi dobře osvědčily. Dnes jsou důležitou zbraní pěchoty a velmi potřebnou zbraní úderných praporů. Lehkými kulomety byli ženisté vyzbrojeni teprve v pozdějších letech válečných, ačkoliv se již r. 1914 vyskytlo mnoho situací, které jasně dokazovaly, jak potřebnou zbraní by byly lehké kulomety u ženistů. Ovšem tehdy nebylo ještě lehkých kulometů v dnešním smyslu slova. Těžkých kulometů potřebují ženisté při protiletadlové obraně a k hájení důležitých překážek jimi vybudovaných, nejsou-li ovšem tyto úkoly svěřeny jiným zbraním (pěchotě, dělostřelctvu). Nosný ženijní výstroj se za války osvědčil tak dobře, že jím byly vybavovány i útvary jiných zbraní (pěchota — technické roty).

Hůře však tomu bylo s mostními soupravami. Chyběl materiál k rychlé stavbě výpomocných mostů a těžké mostní soupravy se neosvědčily. To bylo velmi nepříjemně pocítováno již r. 1914 u Antverp a na Yseru. Pontonové mosty se osvědčovaly pro tehdejší zatížení dobře, ale zase se ukázalo, že stavba jich je poměrně zdlouhavá a v palbě pušek a kulometů — jak dokázal již rok 1914 — velmi obtížná. Bylo nutno konstruovat později lehčí čluny pro rychlou stavbu těchto mostů. V moderní době je motorisace mostních souprav nutností. Velké veslařské výkony při převážení daly vznik pozdějším konstrukcím motorových člunů. Leč i ostatní činnost ženistů byla postupně mechanisována (parní pily, motorové vrtačky pro skalní práce atd.).

Celkem možno říci, že němečtí ženisté obstáli r. 1914 přes četné nedostatky celkem dobře — díky jejich výbornému výcviku, nad nímž před válkou bděli 3 vynikající ženisté — postupně generální inspektoři ženijního vojska — Goltz, Beseler a Mudra.

Technické zbraně u nás a v cizině.

Význam přehrazení řeky pro usnadnění násilného přechodu. (Bzura 1914.)

Jak snadno technika může ulehčit násilný přechod, ukazuje gen. Königsdorfer v své knize „Beispiele von Flussübergängen“ z r. 1914 na nezdařilém přechodu řeky III. něm. zál. sborem přes řeku Bzuru, přítoku to Visly. Ukazuje tu jednoduchou úvahou a výpočtem, že se Němci vrhli na provedení násilného přechodu bezmyšlenkovitě, podle obvyklé šablony, a to útokovými lávkami ze sudů a poté převážením na pontonech, aniž uvážili, že si mohli jednoduchým technickým prostředkem předem zajistit úspěch.